

„TRADIȚIE ȘI ACTUALITATE ÎN LITERATURA SATULUI ROMÂNESC” — EXPOZIȚIE LA MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

OCTAVIANA MIHĂILESCU

Înțelegînd prin „tradiție și actualitate în literatura satului românesc” literatura română inspirată din viața satului, este greu de imaginat cum o temă atît de vastă poate fi tratată într-o expoziție pe parcursul a numai 14 vitrine, cite cuprinde sala destinată expozițiilor temporare ale Muzeului Literaturii Române. Spațiul redus de expunere ne-a impus o selecție riguroasă, dar poate tocmai astfel expoziția noastră a devenit mai elocventă, mai semnificativă. Căci, urmînd firul cronologic al evoluției literaturii române, ne-am străduit ca, prin selecția noastră, să prezentăm creațiile literare cele mai reprezentative pentru ilustrarea temei propuse: viața satului românesc în întreaga ei complexitate și varietate, așa cum apare în operele literare ale scriitorilor noștri de ieri și de azi.

Fiind vorba în cea mai mare parte de lucrări binecunoscute publicului nostru vizitator, intenția noastră a fost nu neapărat aceea de a-l „instrui”, de a-i aduce lucruri noi, de a-i prezenta aspecte mai puțin știute din activitatea literară a unui scriitor sau altul (cum se întîmplă, de exemplu, în cazul prezentării laboratorului de creație a unei opere, cînd, prin expunerea unor documente mai puțin cunoscute, dăm la iveală „adevărul” despre nașterea și devenirea unei opere literare). Intenția noastră a fost ca, prin prezentarea a ceea ce am considerat mai semnificativ pentru ilustrarea tematicii propuse, să readucem în memoria vizitatorilor aceste opere, să i le amintim. Să-i oferim o imagine cit mai completă

și mai semnificativă a literaturii române de ieri și de azi inspirată din viața satului românesc, printr-o expunere de material documentar specific unei expoziții literare: manuscrise, ediții prime, fotocopii, corespondență, presă literară. Expoziția constituită astfel s-a dorit și, sperăm, a devenit un omagiu adus satului românesc, păstrătorul spiritualității românești de-a lungul veacurilor.

Expoziția a fost deschisă, în luna aprilie 1987, lună în care a fost sărbătorită o dată importantă în istoria satului românesc: împlinirea a 25 de ani de la încheierea cooperativizării agriculturii în țara noastră.

Desigur, expoziția noastră s-a deschis prin prezentarea creației folclorice în care poetul anonim și-a cîntat dintotdeauna toate suferințele și bucuriile, toate frămîntările și toate speranțele, creația populară în care găsim toată bogăția și frumusețea sufletescă a poporului român.

„*Fermecate izvoare de apă vie de la care cală să se adape toți cei care cîntă și se simt ai acestui pămînt*”, numea Mihail Sadoveanu poezia noastră populară. Mărturie a prețuirii creației populare este culegerea de poezii „adunate și îndreptate” de Vasile Alecsandri, apărută în 1866, cu care s-a deschis expoziția. Alături de ea și-a avut locul valoroasa culegere de „Poezii populare românești”, editată de Gh. Dem. Teodorescu, în anul 1885.

Vizitatorul a retrăit poate, privind aceste prime editări ale creației populare, emoția pe care înșiși editorii ei

NOI VREM PĂMÎNT'

George Coșbuc, *Noi vrem pământ*

au avut-o atunci cînd au descoperit acest tezaur și l-au făcut cunoscut pe tot cuprinsul țării.

În continuare au fost prezentate operele literare ale scriitorilor noștri, de la Vasile Alecsandri și pînă la cei mai tineri contemporani nouă — inspirate din viața țăranului român. Țăranul român privit idilic, a cărui viață se confundă cu viața naturii, cu muncile cîmpului (Alecsandri), țăranul român participant la marile evenimente istorice ale țării: Războiul de independență de la 1877, actul marii uniri de la 1918 (în poeziile lui G. Coșbuc, Șt. O. Iosif, Octavian Goga), țăranul revoltei sociale în anii răscoalei de la 1907 (la I. L. Caragiale, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Zaharia Stancu), țăranul autor și beneficiar al marilor schimbări sociale, făuritor al unei noi societăți în anii de după 1944 (Marin Preda, D. R. Popescu, Titus Popovici, Ion Lăncrăjan și alții).

A existat dintotdeauna o strînsă legătură între viața țăranului și scriitorul român care a găsit în existența complexă a țăranului nostru, în frămîntările și idealurile sale adevărate substanță vie a creației literare.

„*Ne identificăm cu poporul, sintem glasul poporului*”, anunța în articolul-program revista ardeleană „Tribuna”. „*Originalitatea în artă și realism în zugrăvirea vieții țărănești*” își propunea revista „Viața românească”. „*Nu cerem transfigurarea și idealizarea țăranului, ci zugrăvirea lui cît mai adevărată*”. (Să dăm) „*neamului românesc o literatură care să pornească de la el, de la ce e mai răspicat și mai caracteristic în el*” — erau idei care, exprimate în gazetele timpului („Viața românească”, „Sămănătorul”, „Tribuna” și altele), au orientat scriitorii noștri de la începutul secolului spre o literatură cît mai puternic angajată în zugrăvirea veridică a vieții țăranului român, a zbulciumului, a idealurilor acestuia.

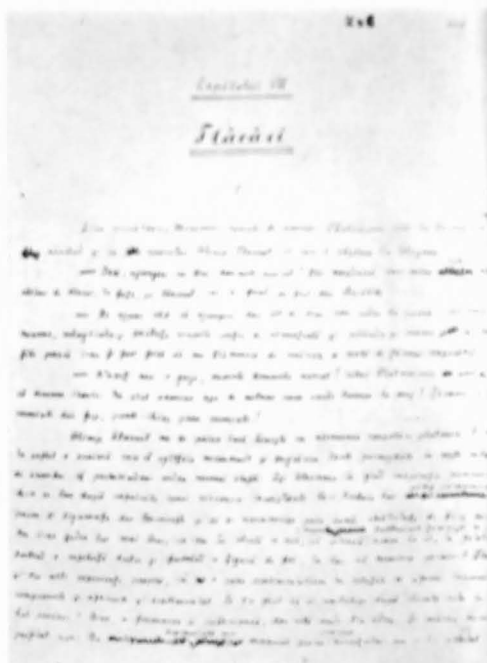
Nu întîmplător, mai tîrziu, Lucian Blaga — cel care scrisese „*eu cred că veșnicia s-a născut la sat*” — a ținut ca discursul său de recepție la primirea în Academia Română să fie un „elogiu satului românesc”, iar Liviu Rebreanu să aducă, la intrarea sa în academie, o „laudă țăranului român”. „*Fac elogiul satului românesc, creatorul și păstrătorul culturii populare, purtătorul matricei noastre stilistice*”, spunea Blaga în discursul său. „*Mîndria satului de a se găsi în centrul lumii și al unui destin ne-am menșinat și ne-a salvat ca popor peste veacurile de nenoroc*”. Și iată cuvintele lui Liviu Rebreanu din „Laudă țăranului român”: „*Este, fără îndoială, o minune cum a rezistat și a persistat aici poporul nostru, în mijlocul tuturor uraganelor. Dar țăranul român, existența lui permanentă pe aceste plaiuri, poate dezlega taina aceasta și altele care ne privesc. Țăranul e începutul și sfîrșitul. Numai pentru că am fost neam pașnic de țărani, am putut să ne păstrăm ființa și pămîntul... Țăranul e pretutindeni păstrătorul efectiv al teritoriului național*”. Și tot L. Rebreanu: „*Pentru țăranul nostru, pămîntul nu e*

un obiect de exploatare, ci o ființă vie, față de care nutrește un sentiment straniu de adorație și de teamă. El se simte zămislit și născut din acest pământ ca o plantă fermecată care nu se poate stărpi în vecii vecilor. De aceea pământul e însuși rostul lui de a fi. Pământul nostru are un glas pe care țărănul îl aude și-l înțelege. E „sfințul pământ inspirator” care ne-a modelat trupul și sufletul, care prin soarele și apele și munții, și sesurile lui ne-a dăruit toate calitățile și defectele cu care ne prezentăm azi în lume”.

Este atitudinea marilor noștri scriitori față de ceea ce a însemnat satul românesc, existența țărănului român pe pământul românesc.

Prin expunerea de manuscrise originale, șpalturi tipografice cu intervenții autografe, fotografii, ediții prime, reviste de epocă sau de strictă actualitate, ilustrații la opere, sperăm că am reușit să atragem atenția vizitatorilor, determinându-i, credem, să retrăiască emoțiile care au avut-o ei înșiși la prima lectură a acestor opere, să recunoască emoția însăși a autorilor la scrierea acestora.

Expoziția noastră s-a dorit un omagiu adus satului românesc, cel de ieri și cel

Liviu Rebreanu, *Răscălați* (fragment de manuscris)

de azi, născut în cursul amplelor prefaceri istorice așa cum este reflectat în operele marilor noștri scriitori.